

УДК 338.242:32.813

Шупта І М., к.п.н.,

доцент кафедри менеджменту

Полтавської державної аграрної академії

РОЛЬ ТА МІСЦЕ ЗНАТЬ В ПРОЦЕСІ УПРАВЛІННЯ ЗМІНАМИ

На даному етапі розвитку економіки за умов глобалізації й інтеграції, високого рівня конкуренції світового ринку, характерними є постійні зміни зовнішнього середовища, що створюють складні умови для функціонування багатьох підприємств. Принципові зміни в соціально-економічній ситуації в світі та нові виклики економіки вимагають теоретичного осмислення їх наслідків для розвитку соціальної сфери.

Так, наприкінці 2016 р. Nomura Holdings, Inc. – японська фінансова холдингова компанія, що входить в дзайбацу (конгломерат) «Номура», і є найбільшою брокерською компанією Японії, назвала десять потенційних «сірих лебедів», тобто тих подій, які йдуть врозріз із базовим сценарієм, та на які слід звернути увагу в 2017 році [14]. Зокрема, це такі події :

1. «Бум» продуктивності в США. Нестача інвестицій певний час зумовлювала низьку продуктивність в США, однак нині інвестиції в інтелектуальну власність та сферу досліджень і розвитку досягли посткризових максимумів, що може сприяти злету продуктивності. Отже, як наслідок, фінансовий ринок зміцниться, Федеральна резервна система (ФРС) буде здійснювати більш агресивне посилення монетарної політики.

2. Китай зможе перетворити юань на плаваючу валюту (якщо Пекін зніме 2 %-ве обмеження для материкового юаня та припинить інтервенції на валютний ринок, тоді юань почне стрімко падати, що спричинить розпродаж на місцевих ринках, а вони можуть перекинутися й на глобальні.

3. Реформування ЄС, в результаті якого Британія знову повернеться до складу блоку. Тобто якщо ЄС зможе провести реформи, яких домагалася Британія, це зведе нанівець необхідність виходу з блоку.

4. Зростання інфляції в Японії. Інфляція зможе зрости, завдяки взаємозв'язку між динамікою пари долар/ієна та цінами на нафту. Дотепер, ієна слабшала на фоні зниження нафти, однак, якщо вона подорожчає поряд із послабшенням валюти, як наслідок це зумовить скачок інфляції.

5. Протистояння ФРС і президента США Д. Трампа (Д. Трамп зможе обмежити незалежність центробанку. Крім того, він зможе повернути «золотий стандарт», що спричинить більш стрімке підвищення ставок, ніж це передбачалося.

6. Клірингові процедури будуть централізовані. Централізація клірингових процедур для банків знизить системний ризик, однак, у випадку краху центральної установи, наслідки будуть набагато гіршими, ніж у випадку краху одного чи двох великих банків.

7. Японський прем'єр-міністр Японії Сіндзо Абе може втратити свій вплив. Допоки правляча коаліція утримує більшість у нижній палаті парламенту Японії, тоді як опозиційні партії (Демократична партія, Комуністична партія Японії, партія «Життя народу», а також Соціал-демократична партія) є непопулярними, що позитивно позначається на політичній стабільності напередодні виборів в 2017 році. Однак, якщо опозиція зміцнить свої позиції, Сіндзо Абе може піти у відставку, а це відобразиться на курсі японських акцій та інвестиційних потоках у цю країну.

8. На ринки, що розвиваються, повернеться контроль за рухом капіталу. Якщо політика американського президента Д. Трампа зумовить зростання прибутковості в США і зміцнення курсу долара, відтоки капіталу з ринків, котрі розвиваються, прискоряться.

9. Паперові гроші можуть зникнути з обігу. Так, банкноти й монети скоро зможуть бути замінені електронними грошима й платіжними системами. Цю ініціативу вже розглядає уряд Швеції [22]. Зокрема, щорічний обіг шведської крони скоротився за останні 6 років з SEK106

млрд. до неповних SEK80 млрд (близько 8 млрд. євро) в 2015 році. За даними Sveriges Riksbank, Центрального банку Королівства, основним платіжним засобом виступають кредитні карти. У 2014 р. тільки 20 % роздрібних покупок здійснювалися за готівку, в той час як ще в 2010 р. їх частка становила 39 %. Ці показники дуже відрізняються від середніх по Євросоюзу, де частка покупок за готівку в 2015 році досягла 71 % всіх платежів [22]. Такий перехід буде стимулювати споживання, проте зможе викликати негативну реакцію з боку населення.

Зміни в демографічній структурі населення і його ціннісних орієнтаціях, зрушення в соціально-трудовах відносинах, збільшення соціальних витрат і необхідність підвищення їх ефективності та результативності, розвиток нових технологій, насамперед інформаційних, наслідки глобалізації, – все вимагає адекватних змін соціальної політики. При цьому соціальна сфера виявилася досить вразливою – криза показала, що саме з соціальних статей, як правило, починається економія державних витрат.

Зміни – це питання, що торкається всіх організацій. На думку американських професорів Д. Коттера й Л. Шлезинжера більшість компаній і фірм повинні проводити помірну реорганізацію один раз на рік, а докорінну – кожні чотири або п'ять років. Сучасні організації як світ в цілому існують в умовах економіки, заснованій на знаннях. Саме тому вони задаються таким складним питанням, як досягти організаційної досконалості в умовах постійних змін на основі раціонального використання системи знань [16].

Визнаний світовим співтовариством лідер у галузі практичного застосування методологій удосконалення бізнес-процесів, экс-президент Американської спілки якості та экс-президент Міжнародної академії якості Дж. Харінгтон розробив модель організаційної досконалості [16, 22]. На думку автора організаційна досконалість проявляється в синергії ефективних процесів, проектів, раціональних змін та забезпечуючих їх знань та ресурсів. В останні десятиліття фокус уваги організацій до найрізноманітніших сторін своєї діяльності постійно зміщувався. Так, в 1970-х роках в центрі уваги була людина, в 80-ті – командна робота, в 90-ті роки – процеси. На сучасному етапі, починаючи з 2000-х років, в центрі уваги стоять знання та «адаптивність».

Концепція організаційної досконалості націлена на безперервні зміни підприємств, у процесі яких основна увага повинна приділятися узгодженому управлінню п'ятьма ключовими складовими її діяльності. Управління знаннями як решта елементів досконалості організації в принципі не представляє новизни. Шістдесят років тому державний діяч Великої Британії У. Черчилль писав: «Імперії майбутнього – це імперії розуму». На сьогодні в середньому кількість інформації кожні п'ять років подвоюється. Проблема полягає в тому, що в більшості випадків сучасним організаціям бракує часу поглинути всю цю інформацію, відсортувати її, та вибрати серед цього масиву лише те, що дійсно необхідно організації для здійснення ефективної діяльності. Саме тому володіння необхідними знаннями та вдале їх застосування робить сучасну організацію успішною.

Розв'язанню теоретичних і практичних питань досягнення організаційної досконалості на основі управління знаннями, широкому спектру проблем управління організаційними змінами та їх вирішення займалися велика плеяда як зарубіжних, серед яких І. Адизес, А. Арменакіс, Л. Грейнер, Ф. Гуїяр, Дж. Дак, А. Джадсон, Т. Гальпін, Дж. Келлі, Дж. Коттер, К. Левін, Дж. Харінгтон, так і вітчизняних науковців, зокрема І. М. Акімова, О. В. Виноградова, С. Б. Довбня, М. О. Кизим, А. П. Наливайко, В. С. Пономаренко.

Вагомий внесок у теоретичну розробку проблеми управління знаннями зробили як зарубіжні дослідники, так і вітчизняні, серед яких Р. Акскін, Д. Белл, К. Вііг, Т. О. Гаврилова, О. Л. Гапоненко, Р. Ф. Гиляревський, В. М. Глушкова, Т. Девенпорт, П. Друкер, К. Ерроу, Д. В. Кудрявцев, М. Маклюєє, Д. МакКракен, Й. Масуда, Б. З. Мільнер, І. Нонака, Т. М. Орлова, К. Свейбі, Х. Такеучі, Е. Тоффлер, В. Ф. Хорошевський, Л. М. Шимановська-Діаніч та ін.

Поняття «управління знаннями (knowledge management (KM)) з'явилося в середині 90-х

років серед великих корпорацій, які стикнулися з проблемою обробки інформації. Слід зазначити, що саме Карл Вііг (управлінський консультант) ввів це поняття в науковий обіг в 1986 році на сесії Міжнародної організації праці при ООН.

При цьому стало очевидним, що основним слабким місцем є саме обробка знань, накопичених фахівцями організації, поскільки саме знання забезпечують переваги над конкурентами. За результатами проведеного масштабного дослідження, що проводилося The Economist Business Intelligence Unit спільно з Cisco Systems Inc. в 2006 р., до 2020 р. саме управління знаннями стане ключовим видом діяльності, який створюватиме вартість для організації [23].

Досить часто інформації в організаціях накопичується навіть більше, ніж її можна оперативнo опрацювати. Тому керівництво кожної з них намагається вирішити це питання по-своєму, проте кожна організація прагне підвищити свою ефективність обробки знань. Знання виступають головним ресурсом, основною складовою розвитку організації, тому вони можуть визначати її конкурентоздатність. На сучасному етапі розвитку їх розглядають як головний ресурс не лише мікро, проте й на макрорівні, а економіка найбільш розвинених країн отримала назву економіки знань. Її відмінною рисою є те, що знання відіграють вирішальну роль, а їх виробництво є джерелом зростання економіки. За оцінкою Світового банку, більше ніж 50 % валового продукту розвинених країн засновані саме на знаннях [13, с. 74].

Управляти знаннями означає керувати процесами створення, обробки та використання знань всередині організації. Ефективне управління за допомогою знань, що представляють інтелектуальний капітал (продукт розумової, інтелектуальної праці, продукт творчих зусиль) в розпорядженні організації, дозволяє їй отримати прибуток. Серед основних напрямів державної політики в галузі формування та розвитку економіки, що базується на знаннях, Л. Трофімова виокремлює чотири: 1) інституційні умови економічного розвитку, 2) національна інноваційна система, 3) людські ресурси, 4) інформаційні та комунікаційні технології [19, с. 32].

Постає питання про те, як отримати прибуток. Його можна отримати в тому випадку, коли отримані знання вдається застосувати для створення більш ефективних і раціональних процесів. Тобто, управління знаннями (так само як і методи традиційного реінжинірингу) забезпечує організації безпосередній фінансовий результат, оскільки знижуються витрати, скорочується виробничий цикл, що в свою чергу призводить до покращення фінансових потоків.

Слід зазначити, що знання завжди відігравали величезну роль в житті людства, проте їх роль на сьогодні колосально зросла. Для розвитку сучасної економіки характерним є вплив традиційних чинників (земля, праці, капітал) на основі ефективного використання знань. Управління знаннями спонукає до пошуку інтелектуального капіталу, тобто інформації та знань, що відіграють роль «колективного мозку», акумулюючи наукові й повсякденні знання працівників, інтелектуальну власність і накопичений досвід, спілкування й організаційну структуру, інформаційні мережі та імідж.

У 1946 році на першій сесії Генеральної Асамблеї ООН була прийнята Резолюція 59 (1), в якій зазначалося, що «свобода інформації є основним правом людини і... представляє собою критерій усіх видів свободи, захисту яких Об'єднані Нації себе присвятили». Цей принцип проголошується в ст. 19 Загальної декларації прав людини 1948 р.: «Кожна людина має право на свободу переконань та на вільний вираз їх; це право включає свободу безперешкодно притримуватися своїх переконань та на свободу шукати та розповсюджувати інформацію та ідеї будь-якими способами та незалежно від державних меж» [3].

Певне коло науковців ототожнюють такі поняття, як «знання» та «інформація», що є помилковою думкою. Зокрема такі дослідники, як Б. Когут і У. Задер визначили інформацію як знання, що може бути переданим без втрати цілісності. Тим самим дослідники інформацію представляють як форму знання.

Крім того, деякі науковці визначають поняття «знання» через поняття «інформація» та «дані». Проте враховуючи те, що в менеджменті існують такі абсолютно різні напрями, як управління даними, управління інформацією та управління знаннями, це є недоцільним.

Рис. 1 Основні напрями державної політики в галузі формування та розвитку економіки, що базується на знаннях

Джерело : узагальнено та систематизовано автором за [18, с. 33].

Розмежуємо ці поняття.

Отже, дані – це сукупність певних відомостей, зафіксованих на певному носії у форматі, придатному для постійного зберігання, передачі та обробки інформації.

Інформація (від латинського слова «informatio» – відомості, роз’яснення, виклад) є результатом перетворення та аналізу даних.

Відмінними рисами даних є те, що вони представляють фіксовані відомості про події та явища, котрі зберігаються на певних носіях, а інформація з’являється в результаті обробки даних при прийнятті рішень для розв’язку конкретних задач.

Згідно вільної енциклопедії – Вікіпедії у широкому сенсі поняття «знання» – це сукупність понять, теоретичних побудов і уявлень.

Знання у вузькому сенсі – дані, інформація [4].

В різних наукових літературних джерелах знання використовуються в різних площинах практичного застосування [1, 12, 18].

Сам термін «знання» може використовуватися в наступних значеннях (табл. 1).

На нашу думку, знання є формою існування та систематизації результатів пізнавальної діяльності людини.

Тлумачення поняття «знання» різними науковцями

Тлумачення	Автор, джерело
1. «Знання – це глибоке осмислення предмета та здатність використовувати наявні дані для того, щоб оцінити нову інформацію».	Б. З. Мільнер [13]
2. «Знання – це форма існування та систематизації результатів пізнавальної діяльності людини».	Л. А. Трофимова [19]
3. «...це сукупність управлінських впливів на способи, методи, форми відображення дійсності в мисленні людини за допомогою перевіреного суспільною практикою результату процесу пізнання для забезпечення практичного використання і розповсюдження згідно із визначеними цілями».	В. І. Федулова [20]
4. «Знання – це перевірений результат пізнання дійсності, його правильне відображення в мисленні людини».	А. Л. Гапоненко, Т. М. Орлова [3]
5. «Знання – це інформація, поєднана з цінностями організації»	Г. Клейнер [9]

Знання (явні та неявні) [2] становлять нематеріальні активи організації (на рис. 2 представлена схема активів організації).

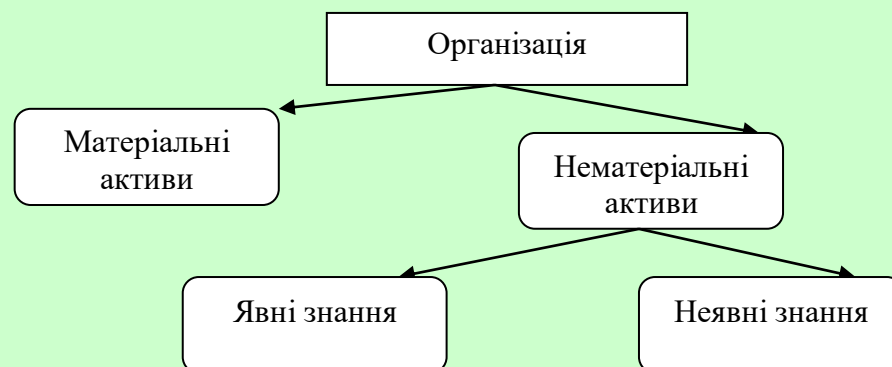

Рис. 2 Місце знань в структурі активів організації [2, с. 96]

Для будь-якої організації важливо знати про джерела своїх знань, адже вони є її стратегічним активом, об'єктом купівлі-продажу, а також фактором конкурентних переваг.

Знання організації можна класифікувати за різними ознаками. Вони можуть бути інтегровані з різних наук, зокрема низка управлінських дисциплін, гуманітарних наук, наук про інформацію. У процесі управління знаннями управлінські науки дають можливість відповісти на питання: «Як створити додану вартість та забезпечити конкурентні переваги на основі наявних організаційних знань?».

Головним об'єктом управління в даній галузі є підприємство як відкрита соціально-економічна система.

Гуманітарні науки, котрі з точки зору управління знаннями, повинні дати відповідь на запитання: «Як забезпечити необхідну для навчання поведінку людей?»

Головним об'єктом вивчення в даній галузі є людина.

Науки про інформацію спрямовані на пошук засобів ефективної роботи з інформацією. Дана галузь зосереджує наукову увагу навколо такого об'єкта вивчення як інформація.

До основних функцій управління знаннями входять: аналітична, розподільча, охоронна, інтеграційна та функція створення нових знань.

Функції управління знаннями та їх змістове наповнення представлені за допомогою

Функції управління знаннями та їх змістове наповнення [2, с. 21]

Функції управління знаннями	Змістове наповнення
1. Аналітична	<ul style="list-style-type: none"> – Пошук знань серед потоку інформації, тобто фільтрація інформації, – вибір ефективних інформаційних ресурсів, – аналіз методів діяльності, досвіду та кваліфікації персоналу, – надання додаткової цінності наявній інформації шляхом виявлення, відбору, узагальнення.
2. Розподільча	<ul style="list-style-type: none"> – Узагальнення знань, – оцінювання їх корисності, – класифікація за певними критеріями існуючих знань, накопиченого досвіду, методів роботи та кваліфікації персоналу, – внесення класифікованих знань в корпоративну пам'ять.
3. Охоронна	<p>Побудови бар'єрів на шляху витоку знань та інформації. Розподіляється на :</p> <ul style="list-style-type: none"> – виробничі процеси, – знання про клієнти, – фінансові результати, – накопичений досвід, – стратегічні плани та цілі тощо.
4. Інтеграційна	<ul style="list-style-type: none"> – Вилучення знань з корпоративної пам'яті (шляхом обміну знаннями між підрозділами, різноманітними рівнями управління, а також обміну експертними знаннями й досвідом співробітників тощо), – забезпечення їх доступності при прийнятті управлінських рішень, пошук і генерування ідей, навчання.
5. Створення нових знань	<ul style="list-style-type: none"> – Спостереження за клієнтами, – аналіз зворотного зв'язку, – еталонне тестування, а також різного роду дослідження та експерименти тощо.

За сучасних соціально-економічних умов саме інтелектуальні ресурси є рушійним фактором високої конкурентоздатності підприємств.

Як показує аналіз вітчизняної та зарубіжної літератури, на даний час існує певні підходи до розуміння сутності інтелектуального капіталу. Інтелектуальний капітал є багатогранним явищем, проте на даний час не вироблено чітких критеріїв для його ідентифікації та оцінки.

На нашу думку, інтелектуальний капітал є основним фактором інноваційного розвитку в умовах економіки знань. Він відноситься до нематеріальних активів підприємства.

Практично всі дослідники цього питання та управлінці виокремлюють три складові інтелектуального капіталу (рис. 3): 1) людський капітал (human capital, HC); 2) структурний капітал (human capital, SC); 3) клієнтський капітал (customer capital, CC) [15].

Одним із ключових викликів для сучасних організацій нашої країни є посилення в глобальному масштабі конкурентної боротьби за фактори, що визначають конкурентоздатність інноваційних систем.

Слід зазначити, що за роки незалежності в Україні кількість дослідників в галузі технічних наук знизилася в 3,5 рази. Освоєння нових видів техніки скоротилося в 14,3 рази, а

частка інноваційно-активних промислових підприємств – в п'ять разів. При цьому загальний приріст ВВП за рахунок введення нових технологій у нас становить 0,7%, в той час як в розвинених країнах – 60-90%.

В Україні ж, за даними Міжнародного фонду досліджень освітньої політики і Держслужби статистики, середньомісячна зарплата викладачів і вчених коливається в межах від \$ 100 до \$ 300. Це вже призвело до невтішної тенденції : за різними оцінками, щорічно з України від'їжджає від 6000 до 9000 представників інтелектуальних професій.

Так, як засвідчив А. Широков, голова профспілки працівників Національної академії наук, тільки в минулому році НАНУ покинули 2600 осіб, з них 80 професорів і 511 кандидатів наук. У той же час вік 80-85% наукового персоналу, який працює в українських вузах, наближається до пенсійного [17].

У 2016 р. Forbes представив перший рейтинг інноваційних компаній України, складений на основі опитування експертного пулу, в якому взяли участь Києво-Могилянська бізнес-школа, інвестиційна компанія SP Advisors, рейтингове агентство IBI-Rating, юридична фірма Integrites, а також представник великої четвірки – KPMG. Фахівці з відповідним галузям економіки оцінили рівень унікальності продукції та бізнес-процесів підприємств, кожне з яких є новатором у своїй області.

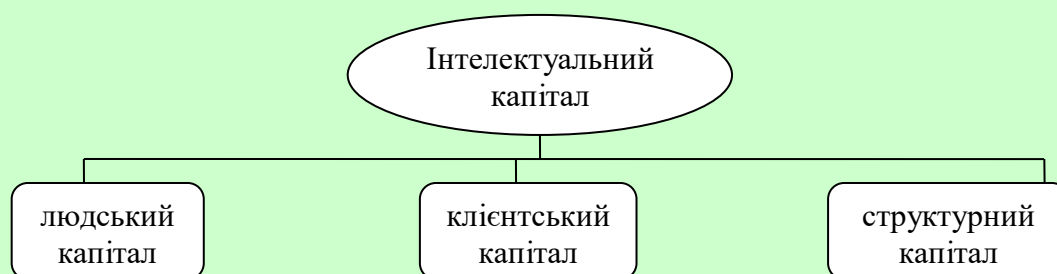

Рис. 3 Структура інтелектуального капіталу [15]

Згідно рейтингу найбільш інноваційних компаній лідерами стали «Приватбанк» (індекс інноваційності 79,2), Южмаш» (індекс інноваційності 64,2), «Нова пошта» (індекс інноваційності 60,4), «Фармак» (індекс інноваційності 60,4), «Турбоатом» (індекс інноваційності 58,3), які представляють такі сектори, як фінанси, машинобудування, вантажні перевезення та фармацевтику.

Для вимірювання рівня інновацій в країні використовують глобальний інноваційний індекс (ГІІ) [5].

До рейтингу ГІІ – 2016 (ГІІ) увійшло 128 країн із різних регіонів світу, які в сукупності виробляють 98 % світового ВВП, і в яких проживає 92 % населення планети. Рейтинг складено за 82-ма різноманітними показниками, що відображають потенціал, результативність та рамкові умови інноваційної діяльності, а також знання організації [5,6].

Згідно доповіді «Глобальний інноваційний індекс» 2016 р., опублікованому Корнельським університетом, школою бізнесу INSEAD і Всесвітньою організацією інтелектуальної власності (ВОІВ), Китай увійшов до числа 25 провідних країн-новаторів у світі, а очолили рейтинг такі країни, як Швейцарія, Швеція, Об'єднане Королівство, Сполучені Штати Америки, Фінляндія та Сінгапур.

Таким чином, у порівнянні з рейтингом минулого року Швеція піднялася з третьої сходини на другу, потіснивши Великобританію.

Україна опинилася в рейтингу на 56 позиції з рівнем інновацій в 35,72 балів, поступившись 55 позицією Монголії (35, 74 бали). Слід зазначити, що Україна покращила свій рейтинг на сім позицій у порівнянні з 2014 р., коли вона піднялася на 63 сходину.

Серед інших пострадянських країн Росія за період з 2014 р. по 2016 р. покращила свої результати (з 49 місця в 2014 р. до 43 – 2016 р.). Казахстан зайняв 67 місце в глобальному

рейтингу, що є другою позицією серед регіональних лідерів – країн Центральної та Південної Азії, пропустивши вперед Індію з 66-місцем в глобальному рейтингу. Поряд ідуть Ісламська Республіка Іран (78 місце), Таджикистан (86-е місце), Шрі-Ланка (91-е місце) та Бутан (96-е місце).

Тобто, Казахстан покращив свої результати в 79 місця в 2014 р. до 75 місця – 2016 р.

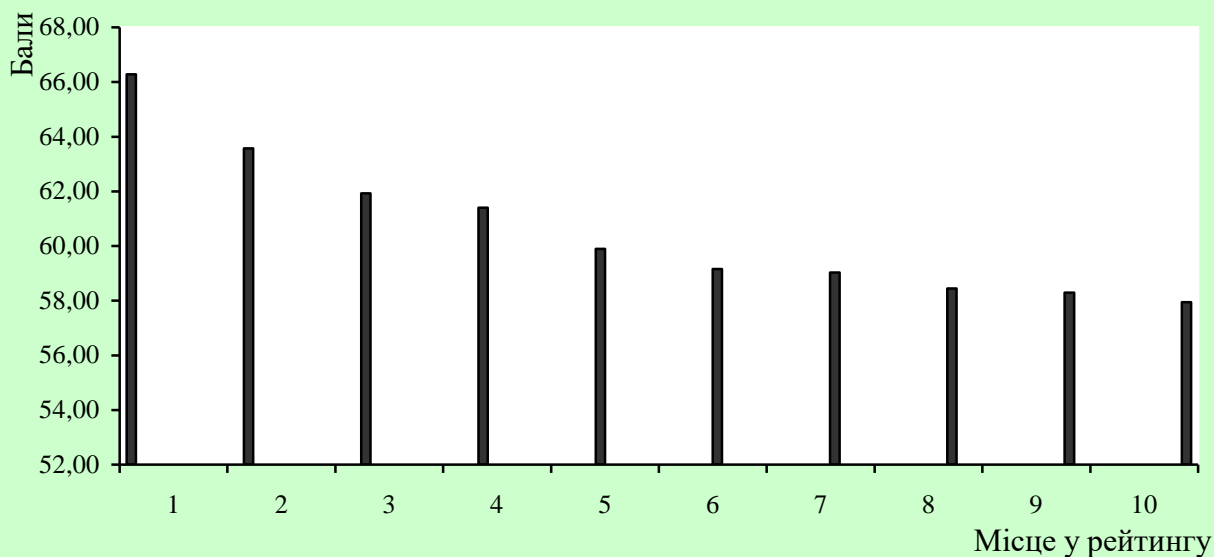

Рис. 4 Десятка країн-лідерів із найвищим рейтингом глобального інноваційного індексу (ГІІ)¹

¹Примітка

1 – Швейцарія

2 – Швеція

3 – Великобританія

4 – США

5 – Фінляндія

6 – Сінгапур

7 – Ірландія

8 – Данія

9 – Нідерланди

10 – Німеччина

Джерело : [узагальнено та систематизовано автором]

Погіршилися результати рейтингу для Білорусії, що посідала 58 місце в 2014 році, а в 2016 р. вона посіла лише 79 місце.

Серед країн пострадянських країн, які ввійшли до Євросоюзу після розпаду Радянського Союзу, Естонія займає найвищу позицію – 24 місце (в 2014 р. це було теж 24 місце), Латвія – 34 (в 2013 р. – 34), Литва – 36 (39 в 2013 р.) [16].

Серед країн БРІКС (Бразилія, Росія, Індія, Китай та Південна Африка) покращили свої результати лише Індія з 76 місця в 2014 р. до 66 місця – в 2016 р., а також Росія та Казахстан, про що говорять дані, наведені вище. Всі решта країн погіршили результати. Так, Бразилія опустилася в рейтингу на вісім позицій з 61 в 2014 р. до 69 – в 2016 р. Китай опустився на чотири сходини : з 10 місця в 2014 р. до 14 місця – в 2016 р. Південна Африка стабільно балансує між 53-ю та 54-ою сходиною. Хоча в 2015 р. ця країна посідала лише 60 місце.

Глобальний інноваційний індекс включає вісімдесят один показник, який об'єднав сім розділів (I. Інститути, II. Людський капітал та дослідження, III. Інфраструктура, IV. Розвиток внутрішнього ринку, V. Розвиток технологій та економіки знань,

VI Результати креативної діяльності, VII. Розвиток бізнесу) [16].

Згідно даного дослідження помітно, що Україна значно відстає за показниками ІКТ як від Естонії, Латвії та Литви, Молдові та Росії, хоча в порівнянні з Азербайджаном, Білорусією, Вірменією, Грузією, Казахстаном та Киргизією показник глобального інноваційного індексу є вищим.

Стрибок на вісім позицій в загальному рейтингу Україна забезпечили поліпшення за основними підіндексами : підвищення на вісім позицій за підіндексом внеску за інноваціям (76 позиція), зростання на сім сходинок у «вихлопі» від інновацій (40). Результати України зросли на три позиції за підіндексом ефективності інновацій, що є однією з сильних сторін України, коли вона посіла 12 сходинку в загальному рейтингу та 10 в регіоні.

Найбільш слабкими критеріями в Індексі інновацій для України є «Політична стабільність і безпека» (125 місце з 128), «Легкість вирішення питань банкрутства» (113 місце з 128), «Верховенство права» (110 місце з 128), «Ефективність уряду» (88 місце з 128), «Нормативно-правове середовище» (84 місце з 128), «Зручність сплати податків» (81 місце з 128).

Слабким місцем є також категорія «Інвестиції», де наша країна зайняла 113 місце, так як і, «Прямі іноземні інвестиції, чистий приплив» – 110 місце в рейтингу. За кластером «Інноваційні зв'язки» слабкими є позиції України щодо «Стану розвитку кластерів» – 110 місце в рейтингу, «Спільне підприємство / стратегічний альянс угод» – 74 місце в рейтингу, «Університет / промисловість наукове співробітництво» – 72.

Цікавим моментом є те, що Глобальний індекс інновацій також враховує деякі культурні індикатори, де слабким місцем для нашої країни є «Кількість знятих художніх фільмів» на мільйон населення, де Україна посіла 94 місце в рейтингу. Крім того, даний індекс має таку категорію, як «Інтернет-творчість», в якій за категорією «Відео на YouTube завантаженнях», за якою Україна посіла 34 місце [16].

Сильними для України індикаторами є «Витрати на навчання» (18 місце), «Охоплення вищої освіти» (10), «Легкість отримання кредиту» (18), «Кількість патентних заявок», отриманих національним патентним офісом (19), «Валові витрати на R & D, одержувані закордоном» (21), «Загальні витрати на комп'ютерне програмне забезпечення» (20), «Експорт ІКТ-послуг» (23). У показнику «Кількість заявок на корисну модель» наша країна посідає перше місце в світі. Україна також є четвертою за індикатором «Працевлаштовані жінки з вченим ступенем».

Варто зазначити, якщо за такими пунктами «Стану розвитку кластерів», «Спільне підприємство / стратегічний альянс угод» стоять значні капіталовкладення, то абсолютно незрозумілою є причина відставання України за показником «Компанії, що пропонують формальне навчання». Під формальним навчанням розуміється офіційне навчання всередині компанії для своїх постійних, штатних співробітників. Такі компанії в Україні в складають 22 %, а в інших країнах – у середньому 43 % [17].

Можливо відповідь криється в наступному. Над вирішенням проблеми формального професійного навчання персоналу повинні займатися відділи професійного навчання, що функціонують на підприємстві. Якщо компанія хоче досягти успіху в управлінні знаннями, то вона повинна витратити приблизно 10 % фонду заробітної плати, як це роблять крупні західні організації. Ці кошти слід вважати доцільними інвестиціями, які в майбутньому принесуть організації прибуток.

Процес управління знаннями потребує також активної зовнішньої підтримки. Це безперечно й державна допомога, контакти з ВНЗ- закладами, які займаються навчанням, підвищення кваліфікації фахівців. Як зазначає вітчизняний дослідник, фахівець у сфері післядипломної освіти С. Ф. Клепко : «Система управління організацією на основі використання технологій знань не може існувати і розвиватися без спеціально організованої структури професійного навчання співробітників організації. Ця структура навчання повинна підтримувати і заохочувати як цілеспрямоване навчання з викладачами-експертами, якими можуть бути кращі фахівці організації, так і цілеспрямоване самостійне навчання.

Тільки за такого підходу до підготовки кадрів можливо створення, поширення та використання нових знань для підтримки й розвитку конкурентної здатності організації. Важливим завданням навчального підрозділу установи є підготовка викладачів – фахівців, які могли б найбільш ефективно організувати навчальний процес і дослідницьку роботу у сфері використання технологій знань у навчальному процесі. Тому підготовку організації до переходу на використання технологій управління знаннями необхідно починати зі створення власного навчального підрозділу і баз структурованої інформації для навчання фахівців цих технологій. Без такого навчального центру перехід організації на сучасні технології виробництва і управління не можливий» [10].

Отже, на даному етапі розвитку економіки організація може уникнути багатьох проблем, якщо зможе використати наявні знання для вирішення проблем, коли зможе забезпечити персонал необхідною інформацією та кваліфікацією, щоб працювати з нею, що дозволить уникнути помилок при виконанні функціональних обов'язків. Саме тому організації необхідно розвивати систему управління знаннями.

Таким чином, у ході дослідження з використанням принципів системності та комплексності визначено роль та місце знань в управлінні змінами, а також отримано низку результатів, зокрема, з'ясовані основні напрями державної політики в галузі формування та розвитку економіки, що базується на знаннях; виокремлено основні функції управління знаннями та їх змістове наповнення; досліджено, що інтелектуальний капітал є основним фактором інноваційного розвитку в умовах економіки знань, який відноситься до нематеріальних активів підприємства, а також досліджено рейтинг України серед решти країн світу згідно доповіді «Глобальний інноваційний індекс» 2016 р., її сильні та слабкі позиції.

Напрямами подальших розвідок бачимо розробку комплексного підходу щодо впровадження об'єктивізації знань під час здійснення управління змінами в практиці діяльності організацій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Анненков И. С. Построение системы знаний в современных предпринимательских структурах : [Автореф. диссер. на соиск. уч. ст. д.э.н.] / Анненков И. С. – Волгоград, 2014. – 20 с.
2. Ахтеров А. В. Управление знаниями в организации : [Учеб. пособ. для студ. спец. 080505 «Управ. персоналом»] / Ахтеров А. В., Лезина О. В., Федоров И. В. – М. : МАДИ, 2010. – 143 с.
3. Гапоненко А. Л. Управление знаниями. Как превратить знания в капитал [Электрон. ресурс] // helib.ru [сайт]. – Режим доступа : http://thelib.ru/books/a_l_gaponenko/upravlenie_znaniyami_kak_prevratit_znaniya_v_kapital-read.html. – Название с титул. экрана. – Дата доступа 20.12.2016.
4. Вікіпедія : Вільна Енциклопедія [Електрон. ресурс]// uk.wikipedia.org [сайт]. – Режим доступа : <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%97%D0%BD%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F>. – Название с титул. экрана. – Дата доступа 20.12.2016.
5. Глобальный инновационный индекс 2014 г. : [Электрон. ресурс] // wipo.int [сайт]. Режим доступа : http://www.wipo.int/pressroom/ru/articles/2014/article_0010.html. – Название с титул. экрана. – Дата доступа 20.12.2016.
6. Глобальный индекс инноваций. Гуманитарная энциклопедия [Электрон. ресурс] // Центр гуманитарных технологий, 2006–2016 (последняя редакция: 30.10.2016). URL: <http://gtmarket.ru/ratings/global-innovation-index/info>. Название с титул. экрана. – Дата доступа 20.12.2016.
7. Данные, информация и знания. Основы экономической информатики : [Электрон. ресурс] // Данные, информация и знания [сайт]. – Режим доступа : <http://www.lessons-tva.info/edu/e-inf1/inf1-1-2.html>. – Название с титул. экрана. – Дата доступа 20.12.2016.
8. Дзалбо В. Системы управления знаниями. Назначение и архитектура : [Электрон. ресурс] // [сайт]. – Режим доступа : <http://www.dzalbo.com/study/no.pdf>.

9. Клейнер Г. Знания об управлении знаниями : [Электрон. ресурс] // [сайт] . – Режим доступа : <http://kleiner.ru/wp-content/uploads/2014/12/zn-2004.pdf>. – Название с титул. экрана. – Дата доступа 20.12.2016.
10. Клепко С. Ф. Наукова робота управління знаннями : [Навч. посіб.] / С. Ф. Клепко. – Полтава : ПОІППО, 2005. – 201 с.
11. Малафійк І. В. Дидактика : [Навч. посіб.] / І. В. Малафійк. – К. : Кондор, 2009. – 406 с.
12. Макаров В. Л. Микроэкономика знаний : [Учеб. пособ.] / В. Л. Макаров, Г. Б. Клейнер. – Отд. обществ, наук РАН, Центр, экон.-мат. ин-т. – М: ЗАО «Издательство «Экономика», 2007. – 204 с.
13. Мильнер Б. З. Управление знаниями : Эволюция и революция в организации : [Учеб. пособ.] / Б. З. Мильнер. – М. : Инфра-М, 2003. – 177 с.
14. Nomura назвал главные риски 2017 года : По материалам Admiral_markets [Электрон. ресурс.] // Название с титул. экрана. – Дата доступа 20.12.2016.
15. Просвирина И. И. Интеллектуальный капитал: новый взгляд на нематериальные активы : [Электрон версия журнала «Финансовый менеджмент» // И. И. Просвирина [сайт]. – Режим доступа : <http://www.finman.ru/>. – Название с титул. экрана. – Дата доступа 20.12.2016.
16. Создание организационного совершенства : [Электрон ресурс] // [сайт]. – Режим доступа : <http://mail.asms.ru/kompet/2008/harrington.pdf>.
17. Спасти будущее: первый рейтинг инновационных компаний Украины : [Электронный ресурс] // Журнал FORBES №5, май 2016 [сайт]. – Режим доступа : <http://forbes.net.ua/magazine/forbes/1416757-spasti-budushchee-pervyj-rejting-innovacionnyh-kompanij-ukrainy>. – Название с титул. экрана. – Дата доступа 20.12.2016.
18. Тощенко Ж. Т. Тезаурус соціології : [Тематич. слов.– довід.] / Під ред. Ж. Т. Тощенко. – М. : ЮНИТИ–ДАНА. – 487 с.
19. Трофимова Л. А. Управление знаниями : [Учеб. пособ.] / Л. А. Трофимова, В. В. Трофимов. – СПб. : Изд-во СПбГУЭФ, 2012. – 77 с.
20. Федулова Л. І. Економіка знань: підручник / Л. І. Федулова. – К. : Інститут економіки прогнозування, 2009. – 600 с.
21. Харингтон Дж. Совершенство управления знаниями / пер. с англ. В. Н. Загребельного; под науч. ред. В. В. Брагина. – М. : РИА «Стандарты и качество», 2008. – 192 с.
22. Швеция отказывается от наличных денег – будет ли эксперимент успешным : По материалам Blog Імена.UA [Электронный ресурс] // Название с титул. экрана. – Дата доступа 20.12.2016.
23. Foresight 2020: economic, corporate and industry trends // The Economist Business Intelli-gence Unit, 2006. – URL: http://www.eiu.com/site_info.asp?info_name=site_info.asp?info_name=eiu_Cisco_Foresight_2020&rf=0.